

OBSAH.

První, všeobecná část.

Hlava první. **Pojem a původ dnešní otázky sociální.** Str. 1—14.

V hospodářském ohledu způsobena rozdělením se lidstva ve třídu lidí velmi zámožných a ve třídu proletářů, v ohledu společenském způsobem nepřirozeným uvolněním všech společenských poměrů (1) *). Nezabývá se pouze tím, jakých prostředků užití dlužno proti sociální demokracii (2); není též totožnou s otázkou dělnickou (3); spíše je částí nauky národohospodářské (4) a obsahuje čtyři díly: otázku zemědělskou, dělnickou, řemeslnickou, obchodnickou (5). Proč nazývá se otázkou sociální? (6) Kořeny své má ve falešných názorech o mravouce a ethice (7), o původu a podstatě lidských práv (8), o společenské povaze lidí (9), o původu a úloze státu (10); a proto souvisí co nejúžeji s náboženstvím (11). — Jako první, ač přece jen vedlejší příčinu nutno jmenovati změněný způsob výroby (12); hlavní příčina spočívá však ve všestranné hospodářské svobodě individua, kterouž beznáboženská věda žádala, aneb o níž tvrdila, že člověku náleží (13), a jež nedovoluje státu, zasáhnouti do národního hospodářství (14), a ničím neobmezený rozvoj sobětnosti žádá (15). Takto přivoděná bída nalézá podporu v sociální demokracii (16). Vývoj dnešních společenských a hospodářských zlořádů (17).

Hlava druhá. **Svobodohospodářská theorie a oekonomický liberalismus.** Str. 15—40.

§ 1. Požadavky theorie svobodohospodářské. Str. 15—25.

Rozličné názvy této theorie (18). Liberalismus žádá svobodu *a)* pro každý obor činnosti hospodářské, a proto *b)* žádá zrušení všech státních zákonů, jež by tuto svobodu obmezovaly (19);

*) Číslice v závorkách značí odstavce.

rovněž c) zrušení všech společenstev, jež jsou na úkor této svobody (20); upírá, že existují mravní (21) a přirozenoprávní hranice při nabývání časných statků (22), rovněž popírá existenci povinnosti mravní, jež káže sobectví své s ohledem na věčný cíl krotiti (23). Mírný liberalismus (24). Náhledy tak zvaných katolických liberálů (25). Vývoj liberalismu (26).

§ 2. Odůvodnění liberalismu. Str. 25—31.

Všeobecný popud k největšímu využitkování vlastních hospodářských sil (27). Přirozené vlohy člověka (28). Spravedlivé rozdělení časných statků (29). Původní nespolečenský stav přirozený (30). Positivismus právní (31). Positivismus mravní (32).

§ 3. Posouzení svobodohospodářské nauky. Str. 31—40.

Svobodné hospodářství vede s přirozenou nutností ke zničení středního stavu a menšího jmění větším (33). Nepobádá nikterak všeobecně k využitkování vlastních sil (34), aniž zavádí »spravedlivé« rozdělení statků časných (35). Zásada uvolnění sobětnosti jest nekřesťanskou (36); nekřesťanským jest i pojem liberalismu o přirozené vloze člověka (37); přihlíží k výrobě hospodářských statků jednostranně (38); jest příčinou úpadku obchodní morálky (39). Jeho filosofické a státoprávní názory jsou nepravdivy (40).

Hlava třetí. **Socialismus.** Str. 40—82.

§ 1. Pojem a rozdělení socialismu; státní socialismus. Str. 40—46.

Rozdíl mezi socialismem a kommunismem; socialismus obecní, státní a společenský (41). Socialisté universální a partikulární (agrární socialisté) (42); anarchisté, marxisté, possibilisté (43). Charakteristika socialismu státního.

§ 2. Náhledy a cíle sociální demokracie. Str. 46—53.

Odstranění soukromého vlastnictví prostředků výrobních (45); příští pomnutí států (46) jakož i všelikého náboženství (47); manželství a postavení ženy v budoucí společnosti (48).

§ 3. Vývoj socialismu; jeho odůvodnění. Str. 53—72.

Sociální demokracie jest vývojem liberalismu jak v náboženských (49), tak politických (50), ano i hospodářských názorech jeho (51). Historický vývoj socialismu vůbec (52) a v Německu zvláště (53). Právo na existenci, na práci, na plný výnos práce (železný zákon mezdní) (54); materialistický názor na dějiny (55 a 56); Marxova theorie hodnoty a nadhodnoty (57—58).

§ 4. Kritika socialismu. Str. 72—82.

Odpory a nedokázaná tvrzení (59); člověk vskutku potřebuje náboženství (60); poznámky k názoru socialismu o manželství a postavení žen (61), o pomnutí států (62); neudržitelnost Morganovy theorie vývojné (63); nesprávnost Marxovy theorie hodnotní (64); pravé právo na existenci (65), na práci (66), na plný výnos práce (67).

Hlava čtvrtá. Křesťanská nauka společenská a hospodářská.
Str. 82—124.

Důležitost (68) a vysvětlení této nauky (69); základní pravdy křesťanství, na nichž řád společenský a hospodářský zakládá se musí (40).

§ 1. Křesťanský řád společenský. Str. 85—99.

Vzájemné povinnosti a práva lidí nejsou snad jen důsledky nějakého vývoje, jež lidstvo prodělalo (71); lidé podrobeni jsou zákonu mravnímu (72), jenž jim ukládá povinnosti jak k Bohu a k sobě samému, tak i k bližnímu (73); každý člověk jest tímto zákonem vázán, aby bližního svého miloval (74); nad zachováváním celého zákona mravního bdíti jest úlohou církve (75). Lev XIII. učí zřetelně a jasně, že jsou přirozená práva (76), k nimž patří i právo spolčovací (77). I společnost státní jest založena v přirozenosti člověka (78); účel její jest zachovávat i rozšiřovat přirozený právní řád (79 a 80); mimo to má též opatřovat rozličné prostředky k dosažení časného blaha (81). Aby příslušníkům státním sloužiti mohl, jest stát povinen, aby sama sebe udržel (82). Na zřeteli má míti stále pravou přirozenost lidskou a nesmí přehlédnouti vyšší, věčný cíl lidí (83). Tak lze vysvětliti vliv, jež má církev na řešení otázky sociální (84).

§ 2. Křesťanská nauka hospodářská. Str. 99—124.

Zevnější statky časné přidělil Bůh lidem jako statky společné ve smyslu záporném, ne však ve smysle kladném (85); Bůh zajisté chce, aby existovalo soukromé vlastnictví prostředků výrobních, což patrno z přirozené nutnosti mocné pobídky ku práci (86), z pořádku a správného rozdělení prací (87) a pokojného spoluzití lidí (88). Rovněž vyžaduje soukromého vlastnictví přirozenost člověka, jenž své potřeby osobní, jakož i potřeby svých milých předvídá (89); proto nutno přiznati, že Bůh chce též, aby lidé i půdu a pozemky v soukromém vlastnictví měli (90). K původním způsobům nabývání vlastnictví náleží především prisvojení (91), pak přírůstek (92) a práce (93). Odvozené způsoby jsou rozličná právní jednání a smlouvy (94), mezi nimiž smlouva mezdní zvláštního povšimnutí vyžaduje; tato smlouva žádá, aby byla rovnost mezi tím, co dělník pro zaměstnavatele vydává, a

tím, co od něho přijímá (95). Stanovení spravedlivé nejnižší mzdy (96—99). Důchod pozemkový a z kapitálu (100). Mravní a právní meze činnosti nabývací (101 a 102). Moc státní a národní hospodářství (103—105). Církev a národní hospodářství (106).

Druhá, zvláštní část.

Hlava první. **Otázka zemědělská.** Str. 125—153.

§ 1. Známky dnešní bídy zemědělské. Str. 125—127.

Ubývání zemědělského obyvatelstva (107 a 108). Stoupající zadlužování rolnictva (109).

§ 2. Příčiny nepříznivého stavu zemědělství. Str. 127—140.

Charakteristika těchto příčin (110); chybné právo dědické (111); kupní dluhy (112); dluhy meliorační (113). Nízké ceny obilní. Příčiny toho: světová soutěž (114), obchod blanko-termínový obilím (115); vykořisťující překupnictví s hospodářskými výrobky (116), nestejnost měny (117), nepřiměřená míra úroková (118), vysoké daně (119), veliké mzdy čelední (120), stoupaní životních nároků (121).

§ 3. Pomocné prostředky. Str. 140—153.

Cíl, jehož nutno se domáhati (122). Oprava dědického práva agrárního (123). Zrušení neb obmezení zadlužování půdy (124). Priměřený úvěr (125). Zákaz obchodu blankotermínového (126). Obmezení ústavů dopravních (127). Úprava otázky měny (128). Spravedlivé zákonodárství berní (129). Obmezení povinnosti branné (130). Povznesení náboženského vědomí u lidu (131). Hospodářská společenstva (132).

Hlava druhá. **Otázka dělnická.** Str. 153—185.

Důležitost a podstata její (133 a 134).

§ 1. Příčiny dnešní otázky dělnické. Str. 154—162.

Neuspokojivé postavení hospodářské, společenské a mravně náboženské dělníků (135—137). Příčiny: Politika volnosti se strany států, nové vynálezy (138), zneužití svobody, bezuzdná soutěž (139), pohrdání mravními a přirozeně-právními předpisy při těžbě (140).

§ 2. Pomocné prostředky. Str. 162—185.

Cíl, jehož domáhali se nutno, jest: vyrvati dělníky proletariátu (141). Prostředky: Sírítí zdravé zásady mravní a právní (142); společenstva dělnická (143); ochranné zákonodárství dělnické (144 a 145); obmezení doby pracovní (146), práce žen (147) a zaměstnání mladistvých dělníků (148); nedělní klid a svěcení neděle (149); péče o dílny (150) a o zachování mravnosti (151): zákonodárství mezdní (152 a 153). Živnostenský a továrnický inspektorát (154). Pojišťování dělníků (155). Výbory dělnické (156). Spolky dělnické a spolky odborové (157). Komory dělnické (158). Blahodárná opatření (159).

Hlava třetí. **Otázka řemeslnická.** Str. 185—202.

§ 1. Podstata a příčiny bídy řemeslnické. Str. 185—194.

Podstata otázky řemeslnické (160). Příčiny: Potlačení malovýroby strojní velkovýrobou (161) a řemeslně provozovanou velkovýrobou (162); soustřeďování několika řemesel v jedné ruce (163); neobmezená soutěž řemeslníků mezi sebou (164); nepoctivá konkurence (165); stěhovavé sklady a podomní obchod (166).

§ 2. Jak řešiti otázku řemeslnickou. Str. 194—202.

Úprava konkurence při velkopřemyslu (167). Odborná společenstva řemeslnická (168). Průkaz způsobilosti (169). Zákaz slučovati živnosti v jedné ruce (170). Obmezení skladů stěhovavých, obchodu podomního, práce trestanecké (171). Komory řemeslnické (172). Povznesení křesťanského smýšlení mezi řemeslníky (173). Spolky řemeslnické (174).

Hlava čtvrtá. **Tíseň stavu obchodního.** Str. 202—210.

§ 1. Podstata a příčiny její. Str. 202—207.

Charakteristika její (175 a 176). Příčiny: Soutěž velkoobchodu (177 a 178). Bursy na zboží (179). Spolky konsumní (180). Sklady stěhovavé a obchod podomní (181).

§ 2. Pomocné prostředky. Str. 207—210.

Obmezení svobody v zařizování a vedení obchodu (182); kupecká či obchodní společenstva (183); obmezení burs na zboží (184), skladů stěhovavých (185) a konsumních spolků (186).

Ukazovatel věcný i jmenný. Str. 211—218.

